

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Anderman, T. 1992. Danmarks kyrka. Upplands kyrkor. Uppsala stifts kyrkoberskrivningsredaktion.

Eriksson, K.J. 1941. Karta över Danmarks kyrkogård i Uppsala län

Jansson, A. 1910. Karta öfver Danmarks församlings Kyrkogård

Nilsson. 1957. Karta över Danmarks kyrkogård i ärkestiftet

Sundquist, N. 1960. Danmarks kyrka. Upplands kyrkor del VII. Stiftsrådet i Uppsala ärkestift.

(Danmark och Funbo församlings) kyrkoarkiv(KA): kyrkorådsprotokoll (KR), Kyrkostämmans protokoll (KS), kyrkogårdsritningar, handlingar under signum O i arkivförteckningen.

Upplandsmuséets arkiv (ULM): Protokoll, handlingar, foton,

3.2 Kronologisk förteckning

Period Årtal	Händelse	Källa
ca 1300	Kyrkan byggs	Anderman s.4
Början 1400-tal	Tornet byggs	Anderman s.7
Före 1450	Tunnvalvet i vapenhuset muras	Anderman s.8
Före 1450	Långhusets två västra valv med strävpelare muras. Sköldbågen mot tornet muras. Väggar och valv målas	Anderman s. 8
ca 1490	Kyrkan utökas med två valv åt öster, ett i långhuset och ett i koret	Anderman s.9
ca 1490	Ny sakristia byggs	Anderman s.9
1490-talet	Målningar på de nya väggarna och valven.	Anderman s.9
1515	Storklockan göts	Anderman s. 29
1637-1670	Anteckningar om reparation av kyrka, klockstapel och kyrkogårdsmur.	Ola (Landsarkivet)
1650	Lillklockan göts	Anderman s. 29
1660	Enligt uppgift hade kyrkan spåntak och en hög spira på tornet.	Anderman s.18
1661	Altaret flyttas in mot östra väggen	Anderman s.18
1669	Lillklockan göts om	Anderman s. 29
1688	Läktare byggs längst bak i kyrkan	Anderman s.18
1699	Blixten slår ned i kyrkan. Tornspiran och kyrktaket brinner ned.	Anderman s.18f
Efter 1699	Ny tornhuv med spåntäckning. Ny takkonstruktion	Anderman s.19
1705	Beslut om ny predikstol	Anderman s.19
1710	Kyrkogården omgärdades av bogårdsmur med spåntak och stigluckor med träportar.	Anderman, s.29 ULM (Ritning av Johan Peringskiöld)
1723	Inköp av ny altaruppsats	Anderman s.20

1732	Storklockan göts om	Anderman s. 29
1745	Enligt uppgift var kyrkan mörk invändigt. Sprickor i murverk.	Anderman s.20
1749	Sprickor i murverk lagas. Utvidgning av fönster.	Anderman s.20
1752	Kalkmålningarna på väggar och valv kalkas över med kalkfärg	Anderman s.21
1767	Läktaren i västra delen får funktion som orgelläktare.	Anderman s.20
1768	Nytt korskrank tillverkas	Anderman s.18
1825	Vapenhuset mot södra fasaden rivs. Söderportalen muras igen	Anderman s.10
1825	Korskranket mellan långhus och kor togs bort.	Anderman s.18
1825	Två fönsterförstorades på norra fasaden. Kyrkans första sakristia, sedermera bårhus revs. Del av östra väggen i bårhuset lämnades kvar som strävpelare. Nytt fönster i södra fasaden i läge för den igensatta portalen. Kyrkan får ny ingång i tornets västra fasad.	Anderman s.21
1825	Norra stigluckan revs när ingången till kyrkan togs upp genom tornet. Muren flyttades något längre västerut för att ge mer plats framför kyrkporten. Runda grindstolpar av tegel som kröntes med urnor av järn, fick pryda öppningen i muren. Järngrindar ritades av direktör Ridderbjelke i Vedyxa. Benhuset revs.	Anderman, T. s 29 ULM, 1999-08-31
1830	Ny altarrund. Ny predikstol	Anderman s.21
1832	Den södra ingången till kyrkogården gjordes på samma sätt som den västra, sedan stigluckan med stora rödmålade träportar hade rivits.	Anderman, s. 29
1840	Storklockan göts om	Anderman s. 29
1860-talet	Kyrkogården utvidgades österut	Anderman, s. 30
1889	Blixten slog ner i kyrkan. Tornhuven och kyrktaket brinner av. Kyrkan genomgår en fullständig restaurering under ledning av arkitekt CA Ekholm: Fasaderna fogas med cementbruk. Korfönstren förstörades. Ett fönster togs upp bakom altaret. Tornet förses med ny spira och 4 småspiror i hörnen. Nya ljudöppningar togs upp i tornet. De äldre högt belägna murades igen. Tornet förstärks med dragstag och ankarplattor. Tornet byggs på med ca två meter. Ny taktäckning med järnplåt, målad i skiffergrå	Anderman s.22f

	<p>kulör. Målningarna i de två östra valven frilades och ”förbättrades” Tapetliknande schablonmålningar på väggarna. Koret höjdes med ett trappsteg. Väggpanel i koret Rutat plattgolv i koret. Öppna brunmålade bänkar. Altarskivan demonteras och läggs som tröskelsten vid västra ingången. Glasmålning i korfönstret bakom altaret. Ny altarring. Tornur monteras Kyrktupp av förgylld koppar.</p>	
1890	<p>Storklockan göts om. Gamla klockstapeln öster om kyrkan togs ur funktion och klockorna monteras i kyrkans torn.</p>	Anderman s. 29
1921	Inköp av ny orgel	Anderman s.23
1939	Restaurering av västra portalen	
Slutet 1930-talet	Renovering av sakristian	Danmark kyrkoarkiv O 1 a:5
1947	<p>Kyrkogården utvidgades norrut. Norra kyrkogårdsdelen invigs. Kungliga byggnadsstyrelsen medgav att den 80 m långa muren revs mellan gamla och nya kyrkogården</p>	<p>Anderman, s. 30 ULM, Kungliga byggnadsstyrelsens tillstånd 1947-08-06</p>
1955	<p>Diskussion om arbeten på nya kyrkogården bl.a. om anordning av vattenplatser. En anlades intill gränsen mot nya kyrkogården i norr med brunnskar, häck och plattor. Den "gamla" vattenplatsen intill södra muren behölls men fick kar av betong och häckplantering.</p> <p>Stenarbetare Lind från Börje skulle anmodas göra nödig reparation av kyrkogårdsmuren omkring nya kyrkogårdsdelen. Arbetet skulle delas upp i etapper, med början från grindarna uppåt kyrkan.</p> <p>Beslut togs att anlägga en ny vattenplats på äldsta delen av kyrkogården strax bakom det stora trädet invid kyrkans södra sida.</p>	<p>KR 1955-02-24</p> <p>KR 1955-08-11</p> <p>KR 1955-09-30</p>
1957	<p>Karta visar att mur hade rivits mellan kyrkogårdsdelarna och en plattbelagd gång var placerad på dess ställe. Gravkvarteren i mitten på nya kyrkogårdsdelen hade ändrats från 1941 års karta till enskilda gravar i öst-västlig riktning med mellanliggande rygghäckar. Kyrkogården hade fått 4 vattenplatser, varav tre</p>	Nilsson, 1957

	<p>med vattenkar. Vattenledningar hade dragits till dessa och häckar hade planterats runt tre vattenplatser.</p> <p>Beslut togs att låta fälla den stora asken intill kyrkans södra sida. Uppdrag att köpa två soffor till kyrkogården.</p>	KR, 1957-01-28
1957-1958	<p>Omfattande invändig restaurering då nästan allt som påminde om nygotik togs bort. Arkitekt var J Fåk.</p> <p>Koret höjde med ett trappsteg till två steg över långhusets golv.</p> <p>Ny altarring</p> <p>Ny belysning.</p> <p>Ljuskrönorna flyttades in över bänkkvarteren.</p> <p>Rummet ovanför vapenhuset inreds till museum.</p> <p>Nya kyrkbänkar i långhuset.</p> <p>De medeltida målningarna på väggarna frilades.</p> <p>Två podier byggdes i långhusets västra del, på vardera sidan mittgången. Ett podium för orgel, ett för dopfont.</p> <p>Orgelläktare och vägg till vapenhuset revs.</p> <p>De fyra nischerna i vapenhuset togs fram.</p> <p>Spiraltrappan till kyrkvinden togs fram.</p> <p>Rundfönstret i västväggen togs fram.</p> <p>Reparation av putsen invändigt under fönstren i långhuset.</p> <p>Nytt elsystem.</p> <p>Elvärme installerades.</p> <p>Kaminen från 1877 revs.</p> <p>Fönstersmygarna vitmålades utvändigt.</p> <p>Fogbruk av cement revs och kyrkans långhus, kor och sakristia fogades om.</p> <p>Reparation av skador i konterforerna.</p>	Anderman s.23 Danmark kyrkoarkiv O 1 a:5
1953	Målning av takplåt	Danmark kyrkoarkiv O 1 a:5
1958	Den gamla och flera gånger ombyggda orgeln från 1767 såldes till Nössemarks kyrka i Dalsland. Ny orgel inköps	Anderman s. 23
1958	Beslut att reparera de båda grindstolparna vid kyrkogårdens södra ingång.	KR, 1958-05-16
1959	Ett större träkors ställs i nya kyrkogårdsdelens nordöstra hörn. Tillstånd att fälla 5 träd på kyrkogården	KA, 1959-12-20
1963	Beslut att ta ner en del träd på kyrkogården.	KR, 1962-03-12
1964	Fasadbelysning	KS, 1964-10-27
1968	Kyrkostämman beviljade 1000 kr för iordningställande och beläggning av parkeringsplatsen vid kyrkan	KS, 1968-05-06
1975	Utvändig restaurering av tornet. Inga åtgärder	Danmark kyrkoarkiv o 1 1:7a

	utfördes vid 1957-58 års arbeten.	
1978-79	Plåttaket av målad galvaniserad järnplåt rivs och ny kopparplåt läggs på alla tak- och tornytor. Valven isoleras på ovansidan, 200 mm min.ull. Reparation av rötskador i tornspirans träkonstruktion.	Danmark kyrkoarkiv O 1 a:7a
1978	Förgyllning av tornspirans kula och kyrktupp	Danmark kyrkoarkiv O 1 a:7b
1982	Rengörning av väggar och valv i sakristian	Danmark kyrkoarkiv O 1 a:7b
1984	Ny minneslund inrättas med meditationsplats kring en natursten från Edeby.	Anderman, s. 30
1989	Tillstånd till hel omläggning av stödmur vid Danmarks kyrka.	ULM, 1989-12-20
1991	Tillstånd av länsstyrelsen att reparera muren längs kyrkogårdens östra sida, som skall läggas om med bef. material där grundläggningsförhållandena är bristfälliga och i övrigt justeras där rasrisk finns.	ULM, Länsstyrelsens tillstånd 1991-12-20
1994	Grävningensarbeten för VA-ledningar till sakristia	ULM, 1994-11-30
1995	Framdragning av vatten till sakristian	Danmark kyrkoarkiv O 1 a:7b
1995	Diskbänk och varmvattenberedare i sakristian.	
1995	Ändringar i koret med nytt framdraget altare. Nytt altarbord, altarring och ljusslinga	Danmark kyrkoarkiv O 1 a:7b
1999	Grävningensarbeten för elledning med Upplandsmuseet som antikvarisk kontrollant. Elledningar skulle dras till långhuset och sakristian.	ULM, 1999-08-23
1999	Nytt elsystem och elvärme	Danmark kyrkoarkiv O 1 a:15
1999	Reparation och målning av portar och fönster	Danmark kyrkoarkiv O 1 a:
2002	Fullständig ombyggnad av västra portens trappa till handikappanpassat utförande med ramp och trappsteg.	Danmark kyrkoarkiv